

בית המשפט העליון

דנ"פ 3220/08

בפני: כבוד הנשיאה ד' ביניש

העותרת: אריקה אורבוש פרישקין

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

המבקשת להצטרף לעתירה
כ"ידידת בית המשפט":
איתך – משפטניות למען צדק חברתי

עתירה לקיום דיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט
העליון מיום 24.3.2008 בע"פ 1855/05 שניתן על ידי
כבוד השופטים: א' פרוקצ'יה, ע' ארבל, ד' חשין

בשם העותרת: עו"ד סמדר בן-נתן

בשם המשיבה: עו"ד יאיר חמודות

בשם המבקשת להצטרף
כ"ידידת בית המשפט":
עו"ד איתי הרמלין

החלטה

1. לפני עתירה לקיום דיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט העליון (השופטים א' פרוקצ'יה, ע' ארבל וד' חשין) בע"פ 1855/05 פרישקין נ' מדינת ישראל (טרם פורסם, 24.3.2008) (להלן: פסק הדין). בפסק הדין דחה בית המשפט העליון בדעת רוב, מפי השופט ד' חשין ובהסכמת השופטת א' פרוקצ'יה, כנגד דעתה החולקת של השופטת ע' ארבל, את הערעור שהגישה העותרת על פסק-דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (הנשיא מ' לינדנשטראוס והשופטים ש' ברלינר וב' בר-זיו). בפסק-דינו של בית המשפט המחוזי הורשעה העותרת בביצוע עבירה של רצח בכוונה תחילה, לפי סעיף 300(א)(2)

לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק), ובהתאם לכך נגזר דינה למאסר עולם. כן הורשעה העותרת בביצוע עבירות נוספות, ובהן כליאת שווא, התעללות בקטין, החזקת סכין ואיומים, אשר בגינן נגזר דינה לחמש שנות מאסר נוספות, אשר ירוצו בחופף לעונש מאסר העולם שהושט עליה.

רקע עובדתי

2. העותרת, ילידת הונגריה, עלתה לישראל עם בעלה ובנה על-מנת לטפל במחלת הלוקמיה ממנה סבל בנה. בשנת 1991 נפטר הבן, ולאחר מספר שנים נפרדו העותרת ובעלה, בנם השני נותר בחזקת אביו והשניים עזבו את הארץ. מאז מות בנה הבכור עברה העותרת משבר נפשי קשה, ובשנת 1996 אושפזה בבית חולים לאחר שניסתה לשים קץ לחייה. בבית החולים הכירה את המנוח, אשר אושפז להסתכלות על-פי צו בית משפט לאחר שביצע עבירת שוד מזוין. לאחר שהשניים השתחררו מבית החולים עברה העותרת להתגורר עם המנוח בבית אמו, ובשנת 1998 נולדה להם בת משותפת. במהלך שנת 2003 עזבה העותרת עם בתה את בית אמו של המנוח, אולם מערכת היחסים בינה לבין המנוח נמשכה, והוא נהג לבוא לדירתה. ימים אחדים לפני יום האירוע לקח המנוח את חפציו מדירתה של העותרת ואמר לה כי לא ישוב עד שתשלים את הליך הגיור שלה.

במהלך חייהם המשותפים סבלה העותרת מגילויי אלימות מצד המנוח. היא הגישה מספר תלונות למשטרה ובאחד המקרים אף הוגש כתב אישום נגד המנוח והוא הורשע בתקיפתה בנסיבות מחמירות. העותרת אף עמדה בקשר עם רשויות הרווחה ונקלטה פעמיים במקלט לנשים מוכות. לפי עדותה, הפעם האחרונה שהמנוח התעלל בה פיזית הייתה כשלושה שבועות לפני יום האירוע, וכחמישה ימים לפני יום האירוע התפרץ כלפיה המנוח באלימות מילולית בחנות למוצרי חשמל שם עזר לה לקנות מכונת כביסה.

3. בכתב האישום שהוגש נגד העותרת לבית המשפט המחוזי בחיפה נטען כי ביום 2.8.03 בסביבות השעה 11:00 הגיעה העותרת עם בתה לחוף הים, שם מצאה את המנוח בלוויית ידידתו, קטינה בת 17 (להלן: ד'). העותרת ביקשה לשוחח עם המנוח ביחידות, אולם הוא סרב. העותרת קיללה את המנוח ואת ד', ומשפנה המנוח ללכת אמרה לו העותרת שייקח את בתם ויטפל בה. המנוח והבת, יחד עם ד' וחבר נוסף של המנוח, הלכו לדירתה של ד' והעותרת הלכה בעקבותיהם. משהגיעו ליעדם קראה העותרת לעברה של ד' "חכי מה יהיה לך", סבה על עקבותיה והלכה לדירתה שלה. היא

הצטיידה בתיק ובו חמישה סכינים, שופין, שיפוד מתכת ומטהר אוויר, והלכה לדירתה של ד'. בסביבות השעה 14:30, בעת שהמנוח, ד' והבת ישבו על הספה בסלון הדירה, נכנסה לשם העותרת, סגרה את הדלת באמצעות סוגר הביטחון, הוציאה מתיקה את הסכינים והורתה לבת להיכנס לאחד החדרים. העותרת אחזה בידיה בשני סכינים ובמברג, החלה לקלל והתקרבה אל ד' במטרה לפגוע בה, אך המנוח מנע ממנה מלעשות כן. העותרת דחפה את המנוח באמצעות שיפוד המתכת, תוך שדקרה אותו בחזהו. מאותה שעה ועד לשעה 20:04 שהתה העותרת בדירה, ובמהלך שעות אלה דקרה את המנוח בחלקים שונים של גופו באמצעות הסכינים שהביאה עמה. היא דקרה אותו בבית החזה מימין, בזרוע ימין, בזרוע שמאל, בשוק רגל ימין, בשורש כף יד ימין ובאצבע יד שמאל. בין דקירה לדקירה עברו פרקי זמן ממושכים, במהלכם דיברה העותרת עם המנוח, סיפרה לו על כל מה שעבר עליה במהלך חייהם המשותפים וקיללה אותו ואת ד'. העותרת אף אמרה לו כי "אני לא אפסיק עם זה עד שתמות" וכי "עוד מעט אתה מחליף צבעים ועוד מעט פניך יהיו בצבע סגול, עד שאני לא אראה צבע סגול אני לא אעזוב אותך". העותרת אף אמרה לד' כי גם היא תהיה במצבו של המנוח, הורתה לה לשבור את ציפורניה ולהשליך את משקפיה, והכתה אותה בגבה עם שיפוד המתכת. בשעה 20:00 כאשר המנוח כבר שכב על הרצפה ונשם בקושי, התחננה ד' בפני העותרת שתתיר לה להזמין אמבולנס, והעותרת ניאותה לכך. העותרת אף יצאה מהדירה והמתינה לאנשי מד"א, וכשאלה הגיעו כיוונה אותם לדירה. לאחר מכן עזבה העותרת את המקום ונסעה לבקר את אחיה באילת, כשבידה התיק עם הסכינים. בתם המשותפת של המנוח ושלה נותרה בדירה, עד שאחד השכנים אסף אותה משם. המנוח נפטר, לבסוף, כתוצאה מאיבוד דם שנגרם בעקבות פצע הדקירה בבית החזה. יום לאחר מכן שבה העותרת מאילת והגיעה לפתח הבית בו התגוררו בני משפחת המנוח, אשר שבו באותה עת מהלווייתו. רק אז הבינה העותרת כי המנוח נפטר, ואמרה כי ברצונה לראות את בתה. משנאמר לה כי לא תוכל לראות את בתה איימה כי תדקור את כולם ולאחר מכן עזבה את המקום. בערבו של אותו יום נעצרה העותרת על-ידי המשטרה. משהודיעו לה כי היא חשודה ברצח ענתה העותרת "נכון, אני רצחתי אבל הוא רצח אותי 7 שנים". בהודעותיה במשטרה ובמהלך משפטה טענה העותרת כי דקרה את המנוח, אולם לא התכוונה להמיתו.

פסק-דינו של בית המשפט המחוזי

4. ביום 10.10.04 הרשיע בית המשפט המחוזי את העותרת בעבירות אשר יוחסו לה בכתב האישום. נקבע, כי נסיבות האירוע מצביעות על קיומה של החלטה להמית אצל העותרת, ועל רצונה להביא למות המנוח. בהקשר זה מנה בית המשפט המחוזי את

נסיבות ביצוע הדקירות, את אופי הפגיעות במנוח, את ריבוי כלי הנשק הקר ששימשו את העותרת לביצוע הדקירות, את פרק הזמן הממושך בו שכב המנוח מתבוסס בדמו, את איומיה של העותרת כלפי המנוח וכלפי ד', ואת דבריה שנאמרו למנוח בשעת מעשה. לנוכח כל אלה, הרשיע בית המשפט המחוזי את העותרת בעבירת רצח לפי סעיף 300(א)(2) לחוק, ובעקבות זאת, ביום 9.1.05, גזר את דינה למאסר עולם.

5. על פסק-דינו של בית המשפט המחוזי ערערה העותרת לבית המשפט העליון. בערעורה, טענה העותרת כי יש להמיר את הרשעתה ברצח להרשעה בעבירת הריגה, שכן כוונתה הייתה לדבר עם המנוח ולגרום לו להבין את הסבל הרב שגרם לה, ולא להמיתו. לחלופין, טענה העותרת כי יש להקל בעונשה לפי הוראת סעיף 300א(א), היות שבעת האירוע הייתה נתונה במצב פסיכוטי אשר מנע ממנה לחשוב ולהבין את תוצאות מעשיה; או לפי הוראת סעיף 300א(3), היות שרציחת המנוח בוצעה על רקע ההתעללות הקשה והמתמשכת שסבלה ממנו.

פסק-דינו של בית המשפט העליון בערעור

6. בפסק-דינו מיום 24.3.08 דחה בית המשפט העליון, בדעת רוב, את הערעור. ביחס לערעורה של העותרת על הרשעתה לא הייתה כל מחלוקת בין השופטים, ושלושתם הסכימו כי נסיבות המקרה חמורות במיוחד, וכי הן מצביעות על כך כי העותרת גמרה אומר בלבה לגרום למותו של המנוח. זאת, בין היתר, נוכח פרק הזמן הארוך במהלכו דקרה את המנוח; נוכח העובדה כי חזרה ודקרה אותו גם לאחר ששכב חסר ישע על הספה ודמו ניגר; נוכח הצטיידותה בכלי משחית רבים; ונוכח דבריה בשעת מעשה. גם את ערעורה של העותרת על גזר הדין דחה בית המשפט בפסק-דינו. גם באשר לטענת העותרת כי היה מקום להפחית בעונשה לפי סעיף 300א(א) לחוק, נוכח מצבה הנפשי, לא נחלקו דעות השופטים. ביחס לטענה זו נקבע כי העותרת מבקשת לשנות מממצאים עובדתיים וממצאי מהימנות של בית המשפט המחוזי, אשר בהם תתערב ערכאת הערעור רק במקרים חריגים ביותר. בעניינה של העותרת לא מצא בית המשפט עילה כלשהי להתערב בממצאים העובדתיים אשר נקבעו על-ידי הערכאה הדיונית ולכן דחה את הטענה.

6. באשר לטענת העותרת כי היה על בית המשפט להפחית בעונשה בהתאם להוראת סעיף 300א(ג) לחוק, נחלקו דעות השופטים. בפסק-דינו של השופט ד' חשין, אליו הצטרפה בהסכמה השופטת א' פרוקצ'יה, נדחתה גם טענה זו של העותרת. הודגש, כי על השימוש בסעיף זה להיות מצומצם ככל האפשר, נוכח החומרה הרבה אותה

מייחסת החברה לעבירה של נטילת חיי אדם. עוד נקבע, כי חייב להתקיים קשר סיבתי ישיר בין המצוקה הנפשית שבה נתון היה מבצע הרצח, לבין ההתעללות שספג מצד קורבן העבירה, וכי נדרש שאותה מצוקה הייתה המניע לרצח. ביחס למניעה הקונקרטיים של העותרת נקבע בדעת הרוב כי אין לקשור את המצב הנפשי בו הייתה נתונה העותרת בעת ביצוע הרצח, לאלימות אותה ספגה, לטענתה, מידיו במשך השנים. כן נקבע, כי האירוע בחוף הים, בו קיללה העותרת את המנוח ואת ד' ואיימה עליהם, ניתק את הקשר הסיבתי בין מעשי ההתעללות, ככל שהיו קיימים, לבין ביצוע הרצח. השופט חשין ציין, אמנם, כי בית המשפט המחוזי לא הפריד בצורה חדה וברורה בין הדיון שערך בשאלת תחולתו של סעיף 300א(א) לבין זה שערך בסעיף 300א(ג). עם זאת, מצא שאין עילה להתערב בקביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה לא השתכנע כי בעת האירוע סבלה העותרת ממצוקה נפשית קשה עקב התעללות מצד המנוח. עוד צוין, כי אמנם מצבה הנפשי והרגשי של העותרת בעת האירוע היה מורכב יותר מכפי שבית המשפט המחוזי העריכו, ואולם, בהסתמכו על דבריה של העותרת לא מצא השופט חשין לנכון לקבוע כי רצחה את מנוח בשל פחדה ממנו. נקבע, כי מדבריה ניכר שחשה כעס, אכזבה, תסכול, קנאה ורצון לנקום במנוח על שמאס בה ובבתם, וכי לא אלימותו כלפיה היוותה את המניע לרצח, אלא בגידתו בה ונטישת המשפחה.

7. השופטת פרוקצ'יה, אשר הצטרפה לפסק-דינו של השופט חשין, הדגישה כי נטל ההוכחה לקיומו של חריג לעונש חובה, ברמה של מאזן הסתברויות, מוטל על הנאשם, וכי יש בכך כדי להצביע על גישתו המחמירה והדווקנית של המחוקק להחלת החלופות שבסעיף 300א לחוק כחריגים צרים ביותר לכלל הרחב של ענישת חובה בעבירות רצח. עוד הדגישה השופטת פרוקצ'יה, כי עמידה בתנאי סעיף 300א אין בה די לשם הפחתת הענישה, אלא זו נתונה לשיקול דעת בית המשפט, ונדרש כי זה ישתכנע כי אמנם כלל נסיבות המקרה מתאימות והולמות הפחתה בעונש. בעניינה של העותרת, סברה גם השופטת פרוקצ'יה כי העותרת כשלה בהוכחת התקיימות תנאי סעיף 300א בעניינה, ועל כן הצטרפה לקביעתו של השופט חשין לפיה מעשה הרצח לא בוצע ממצוקה נפשית קשה, שמקורה בצורך בלתי נשלט להיחלץ ממעשי התעללות ממושכים של הקרבן כלפיה, אלא מרגש נקמה על נטישתו אותה, על בגידתו, ועל הפקרתה.

8. השופטת ע' ארבל, אשר הייתה בדעת מיעוט, חלקה על עמדת דעת הרוב לעניין יישומו של סעיף 300א(ג) על עניינה של העותרת. לשיטתה, שגה בית המשפט המחוזי בבוחנו האם סבלה העותרת מ"הפרעה נפשית חמורה", ולא האם סבלה, כטענתה, מ"מצוקה נפשית קשה", כפי שנדרש על-מנת לעמוד בתנאי סעיף 300א(ג). השופטת ארבל הדגישה בפסק-דינה כי טענת העותרת לפיה סבלה ממצוקה נפשית קשה כלל לא

נבדקה ולא נבחנה על-ידי בית המשפט המחוזי, ובכך קיים, לגישה, קושי, המחייב בירור נוסף. יתרה מכך, לשיטתה של השופטת ארבל, תומכות נסיבות האירוע בכללותן במסקנה כי העותרת הייתה נתונה במצוקה נפשית קשה בעת האירוע, וכי לכל הפחות לא ניתן היה לדחות טענה זו מבלי שהעניין נבחן לגופו על-ידי המומחים הרלוונטיים ובהמשך לכך על ידי בית המשפט. השופטת ארבל חלקה גם על קביעת בית המשפט המחוזי כי מעשיו של המנוח, על אף חומרתם, לא הגיעו לדרגת החומרה הנדרשת בסעיף 300א(ג), של "התעללות חמורה ומתמשכת". זאת, משום שלדבריה, על פני הדברים נראה כי מדובר במעשים קשים, אשר כללו הן אלימות פיזית והן אלימות נפשית, ואשר נמשכו על פני תקופה ארוכה. לבסוף, חלקה השופטת ארבל גם על קביעת בית המשפט המחוזי לפיה רגש הנקם לבדו הוא שגרם לעותרת לעשות את אשר עשתה. השופטת ארבל הסכימה, אמנם, לכך כי ביסוד מעשיה של העותרת עמדו גם רגשי נקם. עם זאת, לגישה, תמונת הדברים מורכבת יותר. בהקשר זה ציינה השופטת ארבל הן את אמרותיה הרבות של העותרת, מהן עולה כי מניעה בעת האירוע היו מורכבים ממגוון רחב של תחושות ורגשות – של אהבה וקנאה, של פחד וזעם, של כמיהה לחיי משפחה נורמטיביים, ושל נכונות לסבול לשם כך; והן את המחקרים אשר נעשים ביחס למצבן הפסיכולוגי של נשים מוכות, המבטאים את ההכרה בהתערערות שעלולה לחול במצבן הפסיכולוגי עקב ההתעללות הממושכת ממנה סבלו, ואת ההבנה כי הן נתונות במצב מתמשך של פחד, ייאוש וכעס, אשר בסופו של דבר עלול להתפרץ לכדי הריגת בן הזוג המכה לא בעת שהותקפו על-ידו, אלא באופן יזום, בעת שהוא ישן, שיכור או בלתי חמוש. על רקע זה, קבעה השופטת ארבל כי אין ביכולתה להצטרף לדעת הרוב, בה נקבע כי האירוע בים ניתק את הקשר הסיבתי שבין מעשי ההתעללות לבין ביצוע הרצח. השופטת ארבל הדגישה, לבסוף, כי קיימת חשיבות רבה בפיתוח ההלכה והתאמתה להתמודדות עם תופעת האלימות במשפחה, תוך ניסיון ליתן מענה הולם למורכבותן של הסיטואציות המתעוררות בהקשר זה. על רקע זה, סברה השופטת ארבל כי יש להחזיר את התיק לבית המשפט המחוזי לצורך בחינה מחודשת של התקיימות תנאי סעיף 300א(ג) לחוק.

טענות הצדדים בעתירה לקיום דיון נוסף בפסק-הדין

9. על פסק-דינו של בית משפט זה מיום 24.3.08 הוגשה העתירה שלפניי, המתמקדת בקביעותיו של בית המשפט ביחס לתחולת סעיף 300א(ג) על עניינה של העותרת. לטענת העותרת, מדובר בפסק-דין אשר יצר הלכה חדשה ביחס לפרשנות סעיף 300א(ג) לחוק, סעיף אשר עד כה לא זכה לליבון מקיף ומעמיק בפסיקה. על-פי הנטען, מצמצמת הפרשנות אותה נתן בית המשפט לסעיף זה את תחולתו באופן שאינו

מתחייב מנוסח הסעיף ומתכליתו. כן נטען כי קביעת בית המשפט לפיה על מבצע הרצח לפעול תחת איום מתמשך ועל-מנת להשתחרר מאותו איום – מוציאה מגדרו של הסעיף דווקא את אותם מקרים אשר עליהם נועד לחול, היינו – מקרים בהם המיתו נשים מוכות את בני זוגן המכים, לאחר שנים של התעללות, דווקא ברגע של הפוגה בהתעללות. זאת, בהתאם למחקרים שנעשו ביחס לנשים מוכות, ואשר מצביעים על כך כי נשים הנתונות להתעללות מצד בני זוגן, ואשר נדחקות לפעולה אלימה נגדם, עושות זאת דווקא כאשר אינן נתונות תחת איום ישיר. עוד טוענת העותרת, כי קביעת הרוב לפיה האפיוזודה המבודדת בים יכולה הייתה לנתק את הקשר הסיבתי בין ההתעללות לבין המצוקה הנפשית והרצח, מהווה הלכה קשה ובעייתית, אשר מתעלמת אף היא מהמחקרים ומהידע בדבר מאפייני התנהגותן של נשים מוכות. לבסוף, טוענת העותרת כי שגה בית המשפט המחוזי בהימנעו מדיון והכרעה בשאלה העובדתית האם סבלה העותרת מהתעללות חמורה ומתמשכת מצדו של המנוח. העותרת מציינת בהקשר זה את קביעת בית המשפט המחוזי בפסק-דינו כי אינו צריך לבחון שאלה זו לאחר שקבע כי העותרת לא סבלה ממצוקה נפשית קשה שנבעה מהתעללותו של המנוח בה. לטענתה, קביעה זו יסודה בטעות, היות שאין ניתן לעמוד על קיומו של קשר סיבתי בין שני גורמים מבלי לבחון תחילה את קיומם של גורמים אלה. על רקע זה, טוענת העותרת כי פסק-הדין נשוא העתירה פוגע בהגנה החוקית אשר מספק המשפט לנשים מוכות, וביכולת בתי המשפט להתחשב בנסיבות חייהן הקשות, ובמורכבות האופפת את פעולותיהן ואת מניעיהן.

10. ביום 12.6.08 הוגשה בקשה מטעם עמותת "אתך – משפטניות למען צדק חברתי" להצטרף לעתירה כ"ידיד בית המשפט" (להלן: המבקשת). בבקשה הודגש כי תופעת האלימות נגד נשים הנה בעיה חברתית בעלת מאפיינים פליליים, אשר רווחת בכל שכבות החברה. כן הודגש כי קיימים סוגים שונים של אלימות נגד נשים – פיזית, כלכלית ונפשית – וכי לא אחת ההשפעה הפסיכולוגית של האלימות היא בחמורה ביותר מבחינתן של הנשים המוכות. לפי האמור בבקשה, פסק-הדין נשוא העתירה בודד את עניינה של העותרת מהתופעה הרחבה של אלימות נגד נשים, והוסיף לתחולת סעיף 300א(ג) מסנת נוספת, אשר אינה מתחייבת מלשון החוק, והיא דרישה של קשר סיבתי מידי בדרגה של מניע בין ההתעללות הנמשכת לבין הרצח. על-פי הנטען, דרישה זו, לא רק שאינה מתחייבת מלשון החוק, אלא שהיא אף מנוגדת לתכליתו ולמטרתו לאפשר התחשבות מיוחדת במצבן של נשים מוכות ובמנגנון הפעולה המיוחד המניע אותן. כן נטען בהקשר זה כי הוספת רכיב של קשר סיבתי באמצעות פרשנות עומדת בסתירה לעיקרון הפרשנות בפלילים, המחייב בחירה בפרשנות המקלה עם הנאשם. לשיטת המבקשת, לשונו של סעיף 300א(ג) דורשת כי המצוקה הנפשית שבה מצוי מי

שביצע את פעולת ההמתה תנבע מהתעללותו של הנרצח, ואולם לא נאמר בסעיף כי על-מנת להקל בעונש צריכה המצוקה הנפשית להיות המניע לרצח. עוד נטען בבקשה בהקשר זה, כי מנגנון השהיית התגובה אצל נשים מוכות כלל אינו מתאים לדרישת מניע, ולא בכדי קבע המחוקק את המצוקה הנפשית כנסיבת רקע בלבד למעשה הרצח. פרשנות כזו, כך נטען, נובעת מלשון החוק ומהווה פרשנות המקלה עם העותרת, ולכן יש להעדיפה על זו בה נקט בית המשפט. לבסוף, מציינת המבקשת את עיקרון הענישה האינדיווידואלית, ואת החשיבות במתן שיקול דעת רחב לבית המשפט בקביעת העונש הראוי בכל מקרה ומקרה, עיקרון אשר פסק-הדין - המצמצם את תחולת סעיף 300א(ג) - מנוגד לו.

11. מנגד, טוענת המדינה כי יש לדחות את העתירה. לשיטתה, מבוססת ההכרעה בעניינה של העותרת על קביעות עובדתיות ביחס למצבה הנפשי של העותרת בעת ביצוע מעשה הרצח כלפי בן זוגה, היינו - תחושת נקם על נטישתו, הפקרתו אותה ובגידתו בה. בנסיבות אלה, לטענתה, אין מדובר בקביעת הלכה חדשה, קשה או כזו הסותרת הלכה אחרת, ולכן לא קמה עילה לקיום דיון נוסף בפסק-הדין. עוד נטען, כי בית המשפט לא יצר פרשנות חדשה לסעיף 300א(ג), אלא אך יישם אותו על עניינה של העותרת. בהקשר זה טוענת המדינה, כי סעיף 300א(ג) לא נועד כדי להקל בעונשה של כל אישה מוכה שרצחה את בן זוגה, אלא רק במקרים חריגים ויוצאי דופן, כאשר השאלה הינה מה היו מניעיה של האישה בפועל. זאת, בהתאם להלכה שנקבעה בע"פ 5413/97 זורבליוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2), 541, עמ' 557-556, שם צוין כי סעיף 300א(ג) נועד, ככלל, להקל עם מי שנתון ל"התעמרות חמורה ומתמשכת של בן משפחה הגר עמו תחת קורת גג אחת", ולכן נקלע, בעל כורחו, ל"מבוך ללא מוצא". כן צוין בעניין זורבליוב כי גם במקרים אחרונים אלה ייחד המחוקק את תחולת הסעיף למקרים "קיצוניים וחריגים" בלבד. בענייננו, כך נטען, קבעה דעת הרוב כי העותרת המיתה את המנוח מתוך מניע עצמאי ושונה, שאינו נובע מהיותה אישה מוכה, והמחלוקת בין דעת הרוב לעמדת המיעוט הנה ביחס לקביעה עובדתית זו בלבד. בהקשר זה הודגש עוד בתגובת המדינה כי מלבד האירוע בחוף הים, קיימת חשיבות רבה גם לכך שהמנוח עזב את העותרת והפסיק להתגורר עמה זמן רב קודם לביצוע הרצח. לבסוף, נטען בתגובת המדינה, כי העותרת ביצעה מעשה רצח מחריד וחמור במיוחד, אשר מצדיק הטלת עונש מאסר עולם בגינו.

דיון

12. לאחר שעיינתי בעתירה, בחומר אשר צורף לה, בנימוקי הבקשה להצטרפות לעתירה ובתגובת המדינה, באתי לכלל מסקנה כי דין העתירה לדיון נוסף להידחות. אציין תחילה, כי המקרה אשר נדון בפסק-הדין נשוא העתירה הנו מקרה קשה וסבוך, אשר הרקע העובדתי לו מורכב ביותר. נסיבותיו מצביעות על מסכת חייה הקשה של העותרת, אישה אומללה, אשר נאלצה להתמודד עם מות בנה הבכור, עם התפרקות משפחתה, עם בעיות נפשיות בהן לקתה עקב כך, ועם שגרת חייה המשותפים עם המנוח, אשר הייתה מלווה בהשפלות ובאלימות. כחברתי השופטת ארבל, אף אני סבורה כי קשה לקבוע באופן חד משמעי מה היו מניעיה המדויקים של העותרת לביצוע הרצח, וכן אני מוכנה להניח כי אין לנתק את המעשה ממסכת חייה של העותרת, ממצבה הנפשי ומההשפלות והאלימות אותן ספגה משך שנים מידי המנוח. אף על פי כן, אין בידי לקבל את העתירה.

13. דין העתירה להידחות היות ובפסק-הדין לא נקבעה הלכה משפטית חדשה או הלכה מן הסוג המקיים עילה לדיון נוסף לפי סעיף 30(ב) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט). כידוע, הליך הדיון הנוסף שמור למקרים חריגים ביותר ויוצאי-דופן, והוא אינו מהווה מסגרת לקיום הליך ערעורי נוסף. בפסק-דינו נשוא העתירה חזר בית משפט זה על ההלכה לפיה תחולתו של סעיף 30א(ג) שמורה למקרים מיוחדים וחריגים ביותר. בנסיבות המקרה, הגיעו שופטי הרוב למסקנה כי אין מקרה זה נכלל באותם מקרים חריגים. המחלוקת בינם לבין שופטת המיעוט התמקדה בקביעות העובדתיות ביחס למצבה הנפשי של העותרת, ולא בפרשנות הסעיף באופן כללי, כפי שניסתה באת-כוחה של העותרת להציג את הדברים. בדעת המיעוט אף הודגש בהקשר זה מפורשות כי:

"ככלל, אין בין חבריי לבני מחלוקת אמיתית באשר לעקרונות החקוקים ובאשר לכללים שהתגבשו בפסיקה בסוגיות שהתעוררו בפרשה זו, ובכלל זאת בהתייחס לכך שיש לשמור את האפשרות להשית ענישה מופחתת בגין ביצוע רצח למקרים מיוחדים ויוצאים דופן, שהם בבחינת חריג לכלל הרחב של עונש מאסר עולם חובה הקבוע בגין עבירה זו. עמדתי שונה מעמדתם של חבריי בעיקר באשר ליישומם הראוי של כללים ועקרונות אלו על המקרה שהובא להכרעתנו, וזאת בין היתר על רקע מורכבותו ורגישותו של המקרה - דבר שדומה כי אין לגביו חולק. בעניין זה, לא שוכנעתי כאמור כי

האפשרות להשית על המערערת ענישה מופחתת - כפי שנקבעה בחוק והותוותה בפסיקה - נבחנה כדבעי על-ידי הערכאה הדיונית, וזאת במיוחד לאחר שחוות-הדעת שממצאיהן התקבלו על-ידי בית המשפט לא התייחסו מפורשות לשאלת קיומה של מצוקה נפשית אצל המערערת עקב ההתעללות שעברה מידי המנוח, ומשבית המשפט קמא עצמו לא נדרש למכלול הסוגיות לגופן. לקשיים אלו אף לא מצאתי מענה בחוות-הדעת של חבריי. כן לא שוכנעתי כאמור כי המערערת אמנם לא עמדה בנטל ההוכחה המוטל עליה בהקשר זה, כפי שגורסים חבריי. משכך, סברתי כי בנסיבות העניין ראוי היה להחזיר את התיק לבית המשפט המחוזי לצורך בחינה מחודשת של הנושא, ובדעתי זו נותרתי אף לאחר העיון בעמדותיהם של חבריי.

דברים אלה מחזקים את הקביעה כי בפסק-הדין לא נקבעה הלכה חדשה, קשה או כזו הסותרת הלכה קודמת, וכי בית המשפט יישם את ההלכה הקיימת על נסיבותיו של המקרה הנתון שבא לפניו, תוך ניתוח שונה של הנסיבות שעמדו ברקע העבירה. משכך, העתירה אינה מגלה עילה לדיון נוסף, מבין העילות הקבועות בסעיף 30 לחוק בתי המשפט, ודינה להידחות.

14. לכך יש להוסיף כי לגופו של עניין, יש להביא בחשבון שעמידה בתנאי סעיף 30א לחוק אין בה די לשם הפחתת הענישה, שכן תמיד נתונה הפחתת העונש לשיקול דעת בית המשפט. ההכרעה בדבר תחולת הסעיף אינה הכרעה טכנית הנובעת מהתקיימות התנאים הדרושים בלבד, אלא נובעת מבחינה מהותית של כלל נסיבות העניין, כאשר על בית המשפט להשתכנע כי נסיבות המקרה ייחודיות דיין וכי הן מתאימות והולמות הפחתה בעונש. בענייננו, נקבע בדעת הרוב כי אין עניינה של העותרת מתאים להפחתה בעונש, נוכח נסיבותיו הקונקרטיות של המקרה: העותרת לא פעלה מתוך התפרצות רגעית, אלא בחרה כלי משחית רבים ומגוונים, והלכה עמם עד לביתה של ד', שם דקרה את המנוח במשך שעות, כשבתם הקטינה בקרבת מקום וכשחברתו הקטינה של המנוח יושבת לצדם ומהווה אף היא מושא לאיומיה ולאלימותה. העותרת הקיזה את דמו של המנוח, שבה ודקרה אותו בחלקים שונים של גופו, וצפתה, במשך שעות, בייסורי גסיסתו. נוסף על כך הכתה העותרת גם את ד', כפתה עליה לשבור את ציפורניה ולהשליך את משקפי הראיה שלה, ואיימה על חייה. מעשים אלה קשים במיוחד, הן נוכח משך הזמן הרב בו דקרה העותרת את המנוח, והן נוכח הפגיעה בד', קטינה אשר אירוע טראומטי זה וודאי הותיר בה את חותמו. על רקע זה, ונוכח מכלול הנסיבות הרלוונטיות, אין לראות, אפוא, בפסק-הדין נשוא העתירה

משום הלכה מנחה המקשה על התחשבות בנסיבות חייהן ובמצוקתן של נשים מוכות ככלל.

אשר על כן, העתירה לדיון נוסף נדחית. נוכח התוצאה אליה הגעתי, אין עוד צורך להכריע בבקשת ההצטרפות לעתירה.

ניתנה היום, ז' באלול התשס"ח (7.9.2008).

ה נ ש י א ה